

سیاست خارجی

و دیپلماسی هسته‌ای ایران

از تقابل تا اعتمادسازی

سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران
از تقابل تا اعتمادسازی

به نام خالق پیدا و پنهان
که پیدا و نهان داند به یکسان

سرشناسه	: قهرمانپور، رحمن، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران؛ از تقابل تا اعتمادسازی / نویسنده: رحمن قهرمانپور.
مشخصات نشر	: تهران: تیسرا، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۴۱۰ ص؛ نمودار؛ ۲۱×۱۴/۵.
فروست	: انتشارات تیسرا؛ شماره نشر ۱۱۸. کتاب پولیتیا؛ ۱۴.
شابک	: ۲۸۹۰۰۰ ریال؛ 978-600-7683-38-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: انرژی اتمی - ایران - سیاست دولت.
موضوع	: ایران - روابط خارجی.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۹ س ۹ ق / ۵۶۷۵ KZ
رده‌بندی دیوبی	: ۳۲۷/۱۷۴۷۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۰۹۷۲۴۶

انتشارات تیسا منتشر کرده است:

- از انعطاف‌پذیری تا شورش، تلاش برای فهم پدیده انقلاب‌های عربی، پائول آرتز و همکاران
- ایران و امریکا؛ گذشته‌ی شکست‌خورده و مسیر آشتی، سید حسین موسویان
- آموزش‌های نو حقوق و روابط بین‌الملل، مهدی ذاکریان
- بازی انتخابات ریاست‌جمهوری در ایران، رحمن قهرمانپور
- اعتدال در اندیشه و رفتار سیاسی، سید محمدامین قانعی‌راد
- اجتماع محلی، حکومت محلی
- پیچیدگی سیاست در ایران، سید ولی موسوی‌نژاد
- تصویر، صدا، سیاست: تأثیر رسانه‌های جدید بر فضای سیاسی ایران، عباس سهراب‌زاده
- تمدن ایرانی - اسلامی از افول تا احیا، شعیب بهمن
- جابه‌جایی دو انقلاب؛ چرخش‌های امر دینی در جامعه ایرانی، مهدی نجف‌زاده
- درآمدی بر مهم‌ترین مفاهیم و اصطلاحات روابط بین‌الملل، الهام رسولی ثانی‌آبادی
- دیوان اروپایی حقوق بشر و حق بر حریم خصوصی، محمدحسن مسجدی
- راهبرد تأمین منابع مالی احزاب سیاسی در ایران، حسینعلی تقی‌تهرانی
- روایت بحران هسته‌ای ایران؛ ناگفته‌های یک دیپلمات، سید حسین موسویان
- رهایی یا انقیاد؛ فلسفه سیاسی تکنولوژی اطلاعات در قرن بیستم، روح‌الله اسلامی
- سیاه، سفید خاکستری؛ واقعیت‌های سیاسی ساخته می‌شوند؟، محمدرضا تاجیک
- قابلیت‌های کلیدی برای بهبود حکمرانی محلی؛ مفاهیم و استراتژی‌ها
- قدرت اطلاعات: تأثیر اطلاعات بر نظریه توسعه، عبدالرسول دیوسالار
- متون کلیدی حقوق و روابط بین‌الملل، مهدی ذاکریان
- محاکم کیفری بین‌المللی، مهدی ذاکریان
- معلم‌های نادان؛ رؤیت‌پذیری و آگاه‌سازی امر تروماتیک، محمدرضا تاجیک
- میشل فوکو: زهد زیبایی‌شناسانه به مثابه گفتمان ضد دیداری، عارف دانیالی

سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران
از تقابل تا اعتمادسازی

رحمن قهرمانپور

انتشارات تیسسا

سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران؛ از تقابل تا اعتمادسازی

نویسنده: رحمن قهرمانپور

مدیر تولید: فاطمه شهبازی

چاپ یکم: زمستان ۱۳۹۵

شماره نشر: ۲۱۰

ویراستار: طیبه حسینزاده

صفحه‌آرا: سپیده امری

لیتوگرافی: البرز نوین، چاپ: عطا، صحافی: ساغر مهر

ناظر فنی چاپ: امیر نبی‌زاده

تعداد: ۶۰۰ نسخه

قیمت: ۲۸۹۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۸۳-۳۸-۵

iteesa

iteesa

telegram.me/iteesa

● انتشارات تيسا

تهران، دروازه شمیران، خیابان ابن سینا، کوچه حاج علیرضایی، شماره ۹، واحد ۲.

تلفن: ۷۷۶۰۲۸۹۹، ۷۷۶۰۲۸۹۵ iteesa@mail.com www.teesa.pub

همه حقوق مادی و معنوی این کتاب طبق قرارداد برای ناشر و نویسنده محفوظ است. هرگونه چاپ و تکثیر این کتاب به صورت کلی و یا بخشی از آن، به صورت کاغذی، الکترونیک و صوتی، بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و غیرقانونی است.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

استفاده از مطالب تا ۱۰۰۰ کلمه با ذکر منبع بدون اشکال است.

نسخه الکترونیکی این اثر در وبسایت www.fidibo.com قابل خرید است.

این اثر با اهداف انسان دوستانه برای استفاده نابینایان به رایگان در اختیار مرکز نابینایان رودکی (کشور) قرار داده شده است.

تقدیم به آنهایی که:

سیاست را نه لجاجت شخصی بلکه صبر و تدبیر و تحمل به خاطر
منافع و خیر عموم می دانند.
آرمان‌هایشان را فراموش نمی‌کنند، اما می‌دانند تحقق آنها جز از راه
توجه به واقعیت‌ها ممکن نیست.
به جای ناراحت شدن و نصیحت کردن دیگران در عرصه سیاست،
می‌کوشند فصل مشترک خود را با آنان پیدا کنند.

۱۵	مقدمه
	فصل یکم: فهم نظری سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و جایگاه برنامه
۲۳	هسته‌ای در آن
۲۵	سیاست خارجی: بعد داخلی و خارجی
۲۸	نظریه واقع‌گرایی و سیاست خارجی
۳۰	نظریه نهاد‌گرایی نئولیبرال و سیاست خارجی
۳۲	نظریه سازنده‌گرایی و سیاست خارجی
۳۳	نظریه‌های انتقادی و سیاست خارجی
۳۴	نظریه سیستمی و سیاست خارجی
۳۵	نظریه‌های تصمیم‌گیری و سیاست خارجی
۳۶	۱. نظریه شهود چندجانبه
۳۷	۲. نظریه بوروکراتیک
۳۸	۳. نظریه هویت و سیاست خارجی
۴۰	رویکرد سازه‌گرایانه به سیاست خارجی ایران
۴۲	سازنده‌گرایی: گذار از فلسفه به جامعه‌شناسی
۴۳	سازنده‌گرایی و عقلانیت‌گرایی
۴۷	۱. دولت‌ها الزاماً عقلانی رفتار نمی‌کنند و عقلانیت هم صرفاً ابزاری نیست
۴۷	۲. هنجارهای ذهنی در تکوین نظام بین‌الملل به اندازه مسائل عینی اهمیت دارند
۴۷	۳. هویت مقوله‌ای ثابت و از پیش موجود نیست
۴۸	۴. ساختار و کارگزار قابل تقلیل به یکدیگر نیستند
۴۹	سازنده‌گرایی و پست‌مدرنیسم
۵۰	شاخه‌های سازنده‌گرایی

۱. تحلیل سیاست خارجی از منظر سازنده‌گرایی ۵۲
۲. تحلیل سازنده‌گرایی سیاست خارجی ایران ۵۹
۳. سیاست خارجی سازنده‌گرایی ۶۰
۴. پیچیدگی رفتار و تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ۶۲
۵. سیاست خارجی ایران متأثر از هویت «جمهوری اسلامی» ۶۲
۶. بینایی بودن تعامل ساختار و کارگزار در سیاست خارجی ایران ۶۳
۷. تغییر و تداوم در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۶۴
- اهمیت و جایگاه الهام‌بخشی در سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران ۶۹
- بنیان‌های نظری قدرت نرم و الهام‌بخشی ۷۲
- مشکلات و موانع الهام‌بخشی ایران در جهان اسلام ۷۹
۱. نظام دولت‌محور و الهام‌بخشی ۷۹
۲. بازتولید گفتمانی شرط لازم الهام‌بخشی ۸۰
۳. چگونگی برخورد با نظام مسلط جهانی ۸۲
۴. سیاست تنش‌زدایی ۸۳
- جمع‌بندی ۸۷
- فصل دوم: درک و تحلیل نظری رویکرد قدرت‌های بزرگ به موضوع هسته‌ای ایران ۹۱
- عوامل تکنولوژیک ۱۰۰
۱. عوامل خارجی اشاعه ۱۰۸
۲. عوامل داخلی اشاعه ۱۳۷
- رویکرد امریکا در قبال بحران هسته‌ای ایران ۱۵۰
- افت‌وخیزهای روابط ایران و امریکا ۱۵۲
- پیامدهای یازدهم سپتامبر ۱۵۶
۱. در دستور کار قرار دادن دزدی و تروریسم هسته‌ای از سوی امریکا ۱۵۷
۲. تمرکز بر منطقه خاورمیانه ۱۵۸
۳. تحول بازدارندگی ۱۶۰
- سیاست ضد‌اشاعه هسته‌ای ایالات متحده ۱۶۲
- لابی یهودی طرفدار اسرائیل ۱۶۹
- ظهور هژمون‌های منطقه‌ای در خاورمیانه ۱۷۱
- نظم هسته‌ای مورد نظر امریکا: با تأکید بر پیمان استارت جدید ۱۷۳
- محتوای پیمان استارت جدید ۱۷۸
- نظام راستی‌آزمایی پیمان استارت جدید ۱۸۳
- نظام شمارش در پیمان استارت جدید ۱۸۷

تبدیل و نابودی.....	۱۹۰
چرا امریکا به دنبال تصویب پیمان استارت جدید بود؟.....	۱۹۲
نظم جدید هسته‌ای مورد نظر اوپاما.....	۱۹۷
پیمان استارت جدید، بازدارندگی فراگیر و امنیت ملی ایران.....	۲۰۱
رویکرد امریکا به پیمان منع اشاعه یا NPT.....	۲۰۴
سه ستون پیمان NPT.....	۲۰۶
رویکرد امریکا به ماده ۲ و ۳ پیمان NPT.....	۲۰۸
امریکا و ماده ۴ پیمان NPT.....	۲۱۴
امریکا و ماده ۶ پیمان NPT.....	۲۱۹
فصل سوم: اقدامات اعتمادساز در بحران هسته‌ای ایران.....	۲۲۹
طیف اقدامات اعتمادساز.....	۲۳۱
۱. راستی‌آزمایی.....	۲۳۳
۲. اقدامات فنی.....	۲۳۶
۳. اعتمادسازی با روش‌های حقوقی.....	۲۴۰
۴. اعتمادسازی با روش‌های سیاسی.....	۲۴۱
دیپلماسی هسته‌ای و اعتمادسازی.....	۲۵۹
محیط بین‌المللی بحران.....	۲۶۱
محیط منطقه‌ای و مدیریت بحران هسته‌ای.....	۲۷۳
طرح مبادله سوخت هسته‌ای ایران.....	۲۷۹
از طرح مبادله اورانیوم کمتر غنی شده با میله سوخت تا بیانیه سه‌جانبه تهران..	۲۸۰
ماده ۴ پیمان منع اشاعه و مسئله غنی‌سازی.....	۲۸۲
اهمیت مذاکرات ژنو.....	۲۸۶
استدلال دولت در حمایت از مبادله سوخت.....	۲۸۸
استدلال مخالفان مبادله یا معاوضه سوخت.....	۲۸۹
مذاکرات ژنو و تکثیر در تصمیم‌گیری‌های هسته‌ای ایران.....	۲۹۰
قطعنامه شورای حکام.....	۲۹۲
فصل چهارم: نگاهی به تجارب سایر کشورها.....	۲۹۷
سیاست هسته‌ای شدن آرژانتین چرا و چگونه؟.....	۳۰۱
۱. تلاش برای کسب پرستیژ.....	۳۰۱
۲. رقابت‌های منطقه‌ای با برزیل.....	۳۰۴
۳. حکومت نظامیان.....	۳۰۶
۴. شرایط نظام بین‌الملل در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰.....	۳۰۹

- تغییر سیاست هسته‌ای آرژانتین در دهه ۱۹۹۰..... ۳۱۱
۱. مسیر تغییرات سیاست هسته‌ای آرژانتین ۳۱۲
۲. دلایل تغییر سیاست‌های هسته‌ای آرژانتین ۳۱۴
- سیاست برزیل در دستیابی به فناوری غنی‌سازی و چرخه سوخت ۳۲۲
۱. آیا مورد برزیل شباهتی با مورد ایران دارد؟..... ۳۲۳
۲. تفاوت سیاست هسته‌ای برزیل و ایران..... ۳۲۹
- عوامل بازدارنده و تشویق‌کننده فعالیت‌های هسته‌ای مصر ۳۳۳
۱. تاریخچه فعالیت‌های هسته‌ای مصر..... ۳۳۵
۲. جنگ ۱۹۶۷ و توقف بلندپروازی هسته‌ای مصر..... ۳۳۷
۳. سادات و برنامه هسته‌ای مصر..... ۳۳۸
۴. سیاست هسته‌ای مصر در دوران مبارک ۳۴۱
۵. رویکرد مصر در قبال رژیم‌های عدم اشاعه و پیمان NPT..... ۳۴۴
۶. عوامل داخلی مؤثر بر فعالیت‌های هسته‌ای مصر..... ۳۴۷
۷. عوامل خودداری مصر از هسته‌ای شدن..... ۳۵۰
- فصل پنجم: مسئله هسته‌ای ایران در بستر منطقه‌ای..... ۳۵۹
- رقابت‌های سیاسی داخلی پاکستان و بحران هسته‌ای ایران ۳۶۵
- روابط پاکستان - هند و بحران هسته‌ای ایران ۳۶۶
- امریکا، پاکستان و بحران هسته‌ای ایران ۳۶۸
- نفوذ منطقه‌ای ایران از مجرای دستیابی به توان هسته‌ای ۳۷۰
۱. افزایش نفوذ ایران در افغانستان ۳۷۱
۲. تضعیف موقعیت عربستان ۳۷۲
۳. رفتار ایران به عنوان قدرتی منطقه‌ای ۳۷۳
- پرونده هسته‌ای و روابط تهران - اسلام‌آباد..... ۳۷۳
- علت‌یابی رفتار کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در قبال فعالیت‌های هسته‌ای ایران..... ۳۷۶
- مواضع اعضای شورای همکاری خلیج فارس در قبال فعالیت‌های هسته‌ای ایران ۳۷۷
- موقعیت اعضای شورای همکاری خلیج فارس در خاورمیانه ۳۸۰
- شورای همکاری خلیج فارس، امریکا و ایران ۳۸۳
- تناقض‌های پیش‌روی اعضای شورای همکاری خلیج فارس در موضوع هسته‌ای ایران..... ۳۸۵
- ترکیه و بحران هسته‌ای ایران..... ۳۸۸
- فصل ششم: توافق وین و چشم‌انداز سیاست خارجی ایران..... ۳۹۷
- نمایه ۴۰۳

مقدمه

آنچه بعدها به بحران هسته‌ای و به تعبیر دیپلمات‌ها موضوع هسته‌ای ایران معروف شد، در میانه دو جنگ افغانستان و عراق زاده شد. امریکا به افغانستان حمله کرد و در حال آماده‌سازی نیروهای مسلح خود برای حمله به عراق بود. در این فاصله بود که در مردادماه ۱۳۸۱، شبکه خبری بیست و چهار ساعته سی.ان.ان در گزارشی خبری ادعا کرد ایران دارای تأسیسات مخفی هسته‌ای بوده و مخفیانه در حال ساخت بمب است. این نخستین بار نبود که چنین ادعایی مطرح می‌شد، با این تفاوت که شبکه سی.ان.ان در گزارش اخیر خود آورده بود اسناد و مدارکی درباره تأسیسات مخفی هسته‌ای در حال ساخت ایران وجود دارد؛ تأسیساتی که بعدها معلوم شد مرکز غنی‌سازی نطنز بوده است. این ادعا جدی گرفته شد و شبکه‌های خبری و غیرخبری غربی انتقادهای فراوانی را متوجه ایران کردند، آن هم درحالی که دستور رئیس‌جمهور امریکا به نهادهای نظامی و اطلاعاتی آن کشور برای طراحی حمله به عراق علنی شده بود. بهانه بوش برای این دستور، وجود سلاح‌های کشتار جمعی در عراق بود؛ سلاح‌هایی که سازمان ملل و کمیته ویژه آن هم موفق به یافتن آنها نشده بودند و حتی افرادی چون هانس بلیکس رئیس سابق آژانس بین‌المللی انرژی اتمی معتقد بودند صلح فاقده سلاح هسته‌ای است اما فضا، فضای جنگی پس از یازدهم سپتامبر بود و گوش خیلی‌ها و مخصوصاً نومحافظه‌کاران امریکا به این حرف‌ها

بدهکار نبود. آنها از زمان ریاست‌جمهوری کلینتون در دهه ۱۹۹۰ بر طبل تغییرات اساسی از طریق قدرت نظامی می‌کوبیدند و معتقد بودند امریکا برای حفظ موقعیت برتر خود در دنیای پس از جنگ سرد باید از قدرت نظامی بهره بگیرد و این کار ناگزیر است.

در این میان، بزرگ‌نمایی مسئله هسته‌ای ایران و طرح این ادعا که این کشور مخفیانه در حال ساخت بمب است، نگرانی ایرانی‌ها را دوچندان می‌کرد. برخی‌ها معتقد بودند ادعای حمله به عراق انحرافی بوده و هدف اصلی جورج بوش حمله به ایران به بهانه ساخت بمب و حمایت از گروه‌های جهادی در منطقه و غیره است. تبلیغات لابی یهودی ضد ایرانی در امریکا هم به این نگرانی دامن می‌زد؛ گو اینکه برخی از نومحافظه‌کاران امریکا ادعا می‌کردند ریشه اصلی مشکلات منطقه از جمله منازعه اعراب و اسرائیل، جمهوری اسلامی ایران و نه عراق است. البته بودند گروهی دیگر که بر اساس محاسبات عقلانی و استراتژیک و دسترسی به اطلاعات و اخبار ویژه و محرمانه ادعا می‌کردند، امریکا بلوف می‌زند و توان حمله به عراق را ندارد؛ چه برسد به ایران. ادعاهای این گروه هم خالی از ادله و استدلال منطقی نبود. آنها بر اساس تجربه تاریخی حمله امریکا برای آزادسازی کویت و انصراف یک‌باره و ناگهانی جورج بوش پدر از ساقط کردن حکومت صدام در سال ۱۹۹۱، نتیجه می‌گرفتند جورج بوش پسر هم قصد ساقط کردن صدام را ندارد. عده اندکی از این گروه هم باور داشتند صدام خواسته یا ناخواسته به تحقق اهداف امریکا در منطقه و از جمله مهار جمهوری اسلامی ایران کمک می‌کند و لذا عقلانی نیست امریکا صدام را از صحنه معادلات استراتژیک منطقه حذف کند.

شاید آنها در ارزیابی اعتقاد جورج بوش پسر به داشتن مأموریتی مقدس از سوی حضرت مسیح(ع) برای نجات برخی‌ها از طریق حمله نظامی، کم بها می‌دادند! بهانه قرار دادن وجود سلاح هسته‌ای در عراق هم نگرانی از اقدام جورج بوش پسر علیه ایران را مضاعف می‌کرد. نگارنده در آن زمان پژوهشگر مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست‌جمهوری بود و این بحث‌های داخلی را پیگیری می‌کرد. هنوز تیم هسته‌ای تشکیل نشده بود و مباحث مرتبط با خلع

سلاح، کنترل تسلیحاتی، راستی‌آزمایی، حقوق بین‌الملل سلاح‌های کشتار جمعی، پروتکل الحاقی، پیمان منع اشاعه (NPT) و خیلی از بحث‌های دیگر حتی در محافل فکری و تحقیقاتی بسط پیدا نکرده بود.

بعدها که به عنوان مدیر «گروه خلع سلاح مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام»، مباحث علمی و تحقیقاتی فوق را پی گرفتم، دریافتم این وضعیت یعنی کمبود تولیدات علمی و کاربردی درباره جنبه‌های متعدد مسئله هسته‌ای، مختص ایران نبوده و بسیاری از کشورهای دیگر هم با چنین شرایطی مواجه بوده‌اند. این مباحث اغلب در کشورهایی پیگیری می‌شد که فعالیت‌های هسته‌ای داشتند. از همه مهم‌تر اینکه موضوعات هسته‌ای کشورها تا حدی منحصر به آن کشور بوده و قابل تعمیم به کشورهای دیگر نیست. مثلاً سیر فعالیت هسته‌ای آرژانتین به مراتب متفاوت‌تر از هند یا ژاپن است و کسی که متخصص مسائل هسته‌ای برزیل باشد، الزاماً نمی‌تواند درباره فعالیت‌های هسته‌ای ژاپن تخصص داشته باشد، زیرا دامنه^۱ و ماهیت^۲ فعالیت‌های دو کشور و مسیر فعالیت‌های آنها متفاوت از یکدیگر است؛ نتیجه آنکه کارشناسان ایرانی (اعم از دیپلمات‌ها، پژوهشگران، دانشمندان هسته‌ای و غیره) نمی‌توانستند در آن مقطع زمانی با مطالعه تجارب سایر کشورها، به سرعت خود را برای مدیریت بحران آماده کنند.

قوانین و مقررات مربوط به نظارت بر فعالیت‌های هسته‌ای کشورها از سوی آژانس، موسوم به مقررات پادمانی هم به قدری متنوع و زیادند که فرد یا سازمان خاصی نمی‌تواند به تنهایی اشراف کامل بر آنها داشته باشد. در این مورد به دو مثال واقعی و عینی اشاره می‌شود. در مقطعی این بحث در داخل ایران و در میان مسئولان مطرح شد که اگر ایران پروتکل الحاقی را اجرا نکند، آژانس نمی‌تواند به لحاظ قانونی به مکان‌های اعلام‌نشده که خواهان بازدید از آنهاست، دسترسی داشته باشد. مخالفان امضای پروتکل الحاقی استدلال می‌کردند ایران باید توافق جامع پادمانی را - که پس از الحاق به پیمان NPT آن را امضا کرده و

1. Scope

2. Nature

پذیرفته است - مبنای همکاری‌های فنی خود با آژانس بین‌المللی اتمی قرار دهد زیرا در این صورت دست آژانس بسته‌تر خواهد بود و ایران دست بالاتر را خواهد داشت اما عده‌ای دیگر با استناد به همین توافق جامع پادمانی و اساسنامه آژانس، استدلال می‌کردند شورای حکام آژانس می‌تواند در موارد خاص بازرسی‌های ویژه از یک کشور خاص را تصویب کند، بی‌آنکه آن کشور پروتکل الحاقی را امضا یا تصویب کرده باشد، مثل اتفاقی که در مورد کره شمالی افتاد؛ بنابراین اجرا نکردن پروتکل الحاقی تضمینی حقوقی برای جلوگیری از بازرسی‌های ویژه نبود.

مطابق توافق پادمانی، آژانس بین‌المللی انرژی و به طور مشخص شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به عنوان بخش اصلی و در واقع سیاسی تصمیم‌گیرنده این نهاد بین‌المللی می‌تواند از مکان‌هایی که دولت فعالیت‌های هسته‌ای آن را به آژانس اعلام نکرده، بازدید کند؛ اگر این بازرسی‌ها برای اطلاع از دامنه و ماهیت فعالیت‌های هسته‌ای آن کشور ضروری باشد. غرض این نیست که آژانس می‌تواند بدون هر مانعی، درخواست بازرسی ویژه از یک مکان خاص را بکند، بلکه مقصود این است که عدم اجرای پروتکل الحاقی به تنهایی مانعی در برابر این اقدام آژانس نیست.

در مثالی دیگر، ایران در اعتراض به ارسال پرونده هسته‌ای خود از آژانس به شورای امنیت اعلام کرد کد ۳/۱ مربوط به ترتیبات جانبی یا مکمل را دیگر اجرا نمی‌کند، درحالی‌که قبلاً آن را به عنوان یک اقدام اعتمادساز امضا کرده بود. در موضوع فوردو، آژانس معتقد بود ایران مطابق کد ۳/۱ باید ساخت‌وساز در فوردو را به آژانس اطلاع می‌داد، اما ایران مدعی بود بعد از ارسال پرونده‌اش به شورای امنیت از اجرای این کد الحاقی عقب‌نشینی کرده و لذا تخلفی انجام نداده است و موظف نبوده ساخت‌وساز در مرکز فوردو را به اطلاع آژانس برساند. در پی این اختلاف نظر، یوکیا/آمانو مدیرکل آژانس، در گزارش‌های آژانس درباره فعالیت‌های هسته‌ای ایران ادعا کرد که بر اساس نظر بخش حقوقی آژانس، خروج از این کد الحاقی ممکن نیست و ایران نمی‌تواند امضای خود را در این مورد پس بگیرد و لذا ایران در این مورد تخلف کرده است.

بروز برخی اتفاق‌ها و خطاها در روند مدیریت بحران هسته‌ای تا حدی ناگزیر بود و این اتفاقات در عمل هم رخ داد که تأثیرات خاص خود را نیز به دنبال داشت. آقای روحانی می‌گوید «پیش از آنکه شورای عالی امنیت ملی در مهرماه ۱۳۸۱ مدیریت دیپلماسی هسته‌ای و در واقع بحران هسته‌ای را بر عهده بگیرد، سازمان انرژی اتمی مسئول بود و نماینده ایران در آژانس هم از سوی این سازمان انتخاب و منصوب می‌شد. وزارت امور خارجه در جریان جزئیات تحولات آژانس و حتی تدوین پروتکل الحاقی قرار نداشت... بخشی از مشکلات در پرونده هسته‌ای، به برداشت مسئولان سازمان از مسائل حقوقی و سیاسی و اطلاعات محدود آنان از مسائل بین‌المللی و حقوقی مربوط می‌شد. برای نمونه آنها فکر می‌کردند اینکه آژانس از برنامه غنی‌سازی تا ۳/۵ درصد قبلاً مطلع نباشد، موضوع ساده‌ای است که در حد کوتاهی رسمی محسوب نمی‌شود»^۱.

واقعیت این است که بروز چنین اتفاق‌هایی محدود به ایران نیست و نمی‌توان کسی را از این بابت مقصر دانست. در موضوع یافت‌شدن پلوتونیوم در کره جنوبی هم اتفاق کم‌وبیش مشابهی رخ داده بود و برخی‌ها بدون اطلاع از غیرقانونی بودن موضوع، اقدام به بازفرآوری پلوتونیوم در مقیاس کم کرده بودند. یکی از دلایل بروز این اتفاق‌ها، تنوع و گستردگی فعالیت‌های هسته‌ای کشورهاست؛ فعالیت‌هایی که شامل طیف مختلفی از تحقیق و توسعه گرفته تا فعالیت‌های عملی متعدد است. این گستردگی سبب می‌شود کمتر فرد یا سازمانی بر همه فعالیت‌های هسته‌ای مسلط و حتی از آنها مطلع باشد. باید پذیرفت (و این نکته‌ای است که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی هم در نوشته‌های رسمی خود بدان اذعان نموده است) که مسیر پرونده هسته‌ای هر کشور منحصر به فرد است و لذا مدیریت آن هم برای آژانس و هم برای کشوری که فعالیت هسته‌ای انجام می‌دهد، مملو از آزمون و خطاست. مسائل و مشکلات به مرور زمان خود را نشان می‌دهند و طرفین می‌کوشند برای آن راه‌حل ارائه دهند.

۱. حسن روحانی، امنیت ملی و دیپلماسی هسته‌ای، تهران: مرکز تحقیقات استراتژیک، ۱۳۹۲، صص ۵۴-۵۳.

کتاب حاضر تلاشی است برای پاسخ به مسائلی که در مقاطع مختلف زمانی مربوط به بحران هسته‌ای در محافل تحقیقاتی و فکری و سیاسی مطرح شده‌اند و نویسنده تلاش کرده آنها را مورد بررسی قرار دهد. به عنوان مثال، بحث انتقال سوخت از ایران به خارج از کشور جهت غنی‌سازی بیشتر و تبدیل آن به میله سوخت برای استفاده در رآکتور تحقیقاتی تهران، ابتکار عملی بود که تقریباً برای نخستین بار مطرح می‌شد و در سایر کشورهای فعال در زمینه هسته‌ای، سابقه‌ای به این شکل نداشت. درست است که ایده خارج کردن اورانیوم غنی‌شده از خاک یک کشور به منظور کاهش احتمال استفاده از آن برای ساخت سلاح هسته‌ای مسبوق به سابقه بود، اما در مورد هر کشوری شکل متفاوتی به خود می‌گرفت و لذا مسائل فنی، حقوقی و سیاسی خاص خود را نیز به وجود می‌آورد؛ گو اینکه بی‌اعتمادی عمیق میان ایران و غرب هم مشکلات بحران هسته‌ای ایران را دوچندان می‌کرد. غربی‌ها دنبال بهانه‌ای برای بزرگ‌نمایی خطر فعالیت‌های هسته‌ای ایران بودند و لذا این امکان وجود داشت که هر اتفاقی - که درباره سایر دولت‌ها می‌توانست عادی تلقی شود - به بحرانی در مدیریت دیپلماسی هسته‌ای تبدیل شود. مثال‌ها در این مورد فراوان است؛ از پیدا شدن آلودگی گرفته تا موضوع سانتریفیوژ P-2، سند فلز اورانیوم، مطالعات ادعایی، نقش نظامیان، مرکز غنی‌سازی فوردو و غیره.

جناح‌های مختلف داخلی در ایران کم‌وبیش اتفاق نظر دارند که پرونده هسته‌ای ایران بیش از آنکه فنی باشد، سیاسی است. اگر در ابتدای بحران به وجود آمده کسانی بودند که موضوع را فنی می‌دانستند، گذشت زمان و رفتار غرب، تردیدها درباره سیاسی‌بودن را کمتر و کمتر کرد؛ بنابراین حتی اگر نفس فعالیت‌های هسته‌ای فنی باشد، قبولاندن آن به جامعه بین‌المللی پیش از هر چیز امری سیاسی و حقوقی است. البته اگر قائل به این باشیم که توجیه جامعه بین‌المللی در مورد ماهیت صلح‌آمیز فعالیت‌های هسته‌ای ضرورت دارد. تلاش ما در این کتاب بر آن است تا از زوایای مختلف بحران هسته‌ای ایران را مطالعه کنیم. شاید این شیوه بتواند در مواجهه با پیچیدگی‌های فنی، سیاسی، حقوقی و اقتصادی فعالیت‌های هسته‌ای تا حدی راهگشا باشد.

در فصل نخست کتاب تلاش کرده‌ایم از زاویه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و اصول آن به بحران هسته‌ای نگاه کنیم تا بتوانیم به این پرسش پاسخ دهیم که چرا جمهوری اسلامی ایران قریب ۱۲ سال بر مواضع خود به‌ویژه در ارتباط با غنی‌سازی در خاک ایران تأکید کرد. در این فصل خواهیم دید که این موضع‌گیری اتفاقی نبوده و ریشه در مبانی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران داشت. در فصل دوم چرایی موضع‌گیری قدرت‌های بزرگ و مخصوصاً غربی در قبال فعالیت‌های هسته‌ای ایران بررسی شده است. این قدرت‌های بزرگ در رفتارهای خود شباهت‌ها و تفاوت‌هایی را در پیش گرفته بودند که درک آنها اهمیت دارد. با اینکه گروه موسوم به ۵+۱ دارای دو جبهه شرقی (روسیه و چین) و غربی (امریکا و اروپا) بود اما در داخل هر دو جبهه نیز تفاوت‌های رفتاری در قبال برنامه هسته‌ای ایران مشهود بود. چین و روسیه به‌رغم مخالفت‌های اولیه، سرانجام با صدور قطعنامه تحریمی علیه ایران موافقت کردند. از سوی دیگر، در داخل محور کشورهای غربی هم اختلاف‌نظرهایی وجود داشت که به اختلاف در رفتار منجر می‌شد. فصل دوم ضمن بررسی این موارد، به طور خاص بر رفتار امریکا در قبال برنامه هسته‌ای ایران تأکید دارد.

فصل سوم یکی از پیچیده‌ترین و اختلاف‌برانگیزترین موضوعات در بحران هسته‌ای ایران یعنی اعتمادسازی و اقدامات اعتمادساز را مطالعه می‌کند. اهمیت مقوله اعتمادسازی دوجانبه در این است که ایران و غرب و مشخصاً ایران و امریکا، از سه دهه پیش گرفتار نوعی بی‌اعتمادی مستمر و فراگیر بوده‌اند و اقدامات دو طرف نیز مزید بر علت بوده است. تقریباً اکثریت قریب به اتفاق تحلیل‌گران معتقد بودند بی‌اعتمادی مهم‌ترین دلیل بروز بحران هسته‌ای ایران بوده است. این ادعا زمانی اهمیت پیدا می‌کند که توجه کنیم غرب پیش از وقوع انقلاب ایران در سال ۱۳۵۷ همکاری هسته‌ای نسبتاً گسترده‌ای با ایران داشت، اما نگرانی آن از فعالیت‌های هسته‌ای ایران منجر به بروز بحران در روابط دو طرف نشد.

فصل چهارم تلاش دارد برنامه هسته‌ای ایران را با برنامه هسته‌ای برخی

کشورهای دیگر مقایسه کرده و تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها را استخراج کند. آرژانتین و برزیل از جمله کشورهایی هستند که در یک مسیر پرافت‌وخیز و همراه با بحران، موفق شدند به فناوری غنی‌سازی در خاک خود دست یابند و لذا مطالعه تجربه آنها اهمیت ویژه‌ای دارد. علاوه بر اینها سابقه فعالیت‌های هسته‌ای مصر هم مورد توجه بوده، زیرا مصر شباهت‌های ژئوپلیتیکی و منطقه‌ای قابل توجهی با ایران دارد. مصر خود را رهبر طبیعی جهان عرب و پل ارتباطی تمدن خاورمیانه و افریقا می‌داند و جمهوری اسلامی ایران هم خود را رهبر جهان اسلام و پل تمدن‌های شرقی و غربی می‌داند.

سرانجام در فصل پنجم، بحران هسته‌ای ایران در یک بستر منطقه‌ای یعنی خاورمیانه مطالعه شده است. امریکایی‌ها و برخی کارشناسان دیگر معتقدند یا حداقل این‌گونه تبلیغ می‌کنند که دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای و حتی فناوری غنی‌سازی می‌تواند سایر کشورهای منطقه و مخصوصاً رقبای منطقه‌ای ایران نظیر عربستان و ترکیه را به ادامه مسیر مشابهی تشویق کند. در این فصل تلاش کرده‌ایم اهمیت و پیامدهای برنامه هسته‌ای ایران در خاورمیانه را بررسی کنیم.

این کتاب پیش از هر چیز حاصل شش سال درگیری ذهنی مؤلف با موضوع هسته‌ای ایران در مقام مدیر گروه خلع سلاح مرکز تحقیقات استراتژیک بوده؛ مدت زمانی طولانی در مقیاس جامعه کوتاه‌مدتی مثل ایران. این کتاب بخش کوچکی از ادبیات تولیدشده در ارتباط با مسئله هسته‌ای است، با این تفاوت که نویسنده تلاش کرده تا حد امکان به زبان گویا و تا حدی ساده برخی موضوعات مرتبط با بحران هسته‌ای ایران را توضیح دهد. پیش‌نویس اولیه این کتاب زمانی به پایان رسید که ایران و گروه ۵+۱ سرانجام پس از قریب دو سال مذاکره در تیرماه ۱۳۹۴ به توافقی جامع برای حل و فصل این بحران دست یافتند و برنامه جامع اقدام (برجام) به امضای دو طرف رسید. در کتاب حاضر سعی کرده‌ایم در موارد مقتضی این توافق را مورد بررسی قرار دهیم، هرچند نقد و بررسی کامل‌تر آن از حوصله این کتاب خارج است.

نمایه

- آپارتاید ۹۳، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۶۳، ۲۱۶
 آپارتاید هسته‌ای ۲۱۶
 آرژانتین ۱۷، ۲۲، ۹۳، ۹۴، ۹۷، ۹۸، ۱۰۶، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۴۸ و بیشتر
 آزادسازی کویت ۱۶، ۲۶۳
 آزمایش هسته‌ای ۹۵، ۱۷۵، ۲۱۷، ۲۴۰، ۳۱۹، ۳۱۳
 آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۱۲۷، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۷۴، ۲۰۵، ۲۰۶ و بیشتر
 آستانه هسته‌ای شدن ۱۴۵، ۱۴۶، ۲۰۵، ۲۴۵، ۲۱۵
 آسه‌آن ۳۱
 آلمان ۲۷، ۹۳، ۹۴، ۹۷، ۱۲۵، ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۶۲ و بیشتر
 آلمان نازی ۳۰۷، ۳۳۶
 آمانو، یوکیا ۱۸
 آنارشی ۴۵، ۵۴، ۵۵، ۶۱، ۱۰۹، ۱۱۴، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۷۳، ۳۶۴
 ائتلاف‌های امنیتی دسته‌جمعی ۱۲۷
 ابتکار عمل امنیت اشاعه ۱۳۲، ۲۵۸
 ابزارهای بازرسی ملی ۱۸۶
 اتحاد جماهیر شوروی ۱۲۹
 اتحادیه اروپا ۳۱، ۳۸، ۶۶، ۸۴، ۸۵، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۳۴، ۱۶۷، ۲۰۹ و بیشتر
 اتحادیه عرب ۱۳۱، ۱۳۳، ۳۳۶، ۳۸۸
 اتریش ۸۴، ۳۰۷، ۳۹۷
- اجماع بوروکراتیک ۲۶۰
 احزاب ۳۴، ۱۲۸، ۳۴۹، ۳۸۹، ۳۹۱
 استرالیا ۹۴، ۹۷، ۱۰۳، ۲۱۵، ۲۵۰، ۲۵۲، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۵۱
 استقرار سپر موشکی ۱۷۹، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲
 استوارت میل، جان ۲۵
 اسرائیل ۱۶، ۳۳، ۳۷، ۶۲، ۶۸، ۷۰، ۹۲، ۱۰۲، ۱۱۲، ۱۱۶ و بیشتر
 اسکات ساگان ۹۹
 اسمیت ۵۱
 اصل عدم قطعیت ۲۴
 اعتمادسازی ۲۱، ۹۴، ۱۳۵، ۱۴۱، ۱۹۶، ۲۳۰، ۲۳۲، ۲۳۳، ۲۳۵، ۲۳۶ و بیشتر
 افریقای جنوبی ۹۳، ۹۵، ۱۰۲، ۱۲۶، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۴۶، ۱۶۳، ۱۷۱، ۲۱۵ و بیشتر
 افکار عمومی ۳۴، ۴۵، ۱۳۶، ۱۶۲، ۱۶۳، ۲۶۶، ۲۶۹، ۲۷۲، ۲۷۶، ۳۲۰ و بیشتر
 اقدام(ات) اعتمادساز ۱۸، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱
 ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۶، ۲۴۱، ۳۲۳، ۲۲۹، ۲۳۰، ۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۶، ۲۴۱، ۲۷۹، ۳۲۳، ۳۴۵
 اکسید اورانیوم ۳۹۹
 امارات متحده عربی ۱۰۵، ۱۲۱، ۳۷۲، ۳۸۷
 امریکا ۱۵، ۱۶، ۲۱، ۲۲، ۲۷، ۳۲، ۳۳، ۳۷، ۴۸، ۶۲ و بیشتر
 امریکای لاتین ۱۷۱، ۲۴۱، ۳۰۱، ۳۰۲، ۳۰۴

- ۳۰۶، ۳۰۹، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۷ و بیشتر
امنیت ملی ۱۹، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲،
۳۵، ۳۶، ۳۸، ۳۹ و بیشتر
انتخاب عقلایی ۴۴
انتقال سوخت ۲۰
انتقام‌گیری متعارف ۱۰۹
اندونزی ۹۳، ۳۰۰، ۳۰۹
انرژی هسته‌ای ۱۰۵، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۰۹،
۲۱۲، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۷، ۲۲۹ و بیشتر
انعکاس‌گرایی ۴۱، ۴۲، ۴۳
انگلیس ۲۷، ۳۲، ۸۴، ۱۰۹، ۱۷۳، ۲۱۹،
۲۳۹، ۲۶۰
اوکراین ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۶، ۱۶۳، ۱۸۶،
۲۷۸، ۳۰۰
ایتالیا ۹۲، ۱۴۶، ۳۰۰، ۳۱۶
ایرلند ۲۲۱
بازتولید هویت ۳۲
بازدارندگی ۷۰، ۹۲، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱،
۱۱۲، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۷ و بیشتر
بازدارندگی فراگیر ۱۹۹، ۲۰۰، ۲۰۱،
۲۰۲، ۲۰۳، ۲۰۴
بازرسی‌های ویژه ۱۸، ۲۵۲، ۲۷۳
بازفرآوری پلوتونیوم ۱۹، ۱۰۱، ۲۳۲،
۲۸۴، ۳۰۵، ۳۳۷
بازگشت هسته‌ای ۹۲، ۹۳، ۱۱۹، ۱۲۳،
۱۲۶، ۱۲۹، ۱۴۶، ۱۴۸، ۲۹۷، ۳۰۰
بازی با حاصل جمع صفر ۴۲
بانک سپه ۲۱۳
بانک سوخت بین‌المللی ۲۱۶
بحران قره‌باغ ۳۹
البرادعی، محمد ۲۱۶
برچیدن تأسیسات هسته‌ای ۲۱۷
برزیل ۱۷، ۲۲، ۹۳، ۹۴، ۹۷، ۱۱۴،
۱۲۸، ۱۳۵، ۱۴۴، ۱۴۶ و بیشتر
برنامه جامع اقدام (برجام) ۲۲
برودی ۱۱۰
بلاروس ۱۶۳، ۱۸۶، ۳۰۰
- بلیکس، هانس ۱۵
بمب‌افکن‌های سنگین هسته‌ای ۱۸۰،
۱۸۲، ۱۸۸، ۱۹۰
بوسنی ۱۷۱، ۲۶۳
بوش پدر، جورج
بوش، جورج ۱۶، ۲۶۳
بوینس‌آیرس ۳۰۲، ۳۱۷، ۳۲۰
بین‌المللی شدن ۳۱
پاراگوئه ۳۰۵
پاکستان ۳۷، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۱۰۲، ۱۰۳،
۱۰۴، ۱۰۵، ۱۱۶، ۱۱۹ و بیشتر
پراگماتیسم ۴۲
پرکوویچ ۱۱۳
پروتکل الحاقی ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰۵، ۲۱۱،
۲۱۲، ۲۱۳، ۲۳۵، ۲۳۶، ۲۴۱ و بیشتر
پرون ۳۰۷، ۳۰۸
پرونده هسته‌ای سوریه ۲۳۴
پس‌ساخت‌گرایی ۴۲، ۴۹
پست‌مدرن ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۹، ۵۰، ۵۱،
۵۸، ۶۰، ۷۲، ۷۴
پلوتونیوم ۱۹، ۱۰۱، ۱۵۸، ۱۶۳، ۱۶۶،
۲۳۲، ۲۳۹، ۲۸۰، ۲۸۴، ۲۹۹ و بیشتر
پنهان‌کاری ۱۲۷، ۱۴۶، ۱۴۷، ۲۱۵
پیمان استارت جدید ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۷۶،
۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲،
۱۸۳ و بیشتر
پیمان منع اشاعه ۱۷، ۹۲، ۱۰۷، ۱۱۱، ۱۲۷،
۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۷۴ و بیشتر
تایوان ۹۳، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۵، ۳۰۰
تحلیل سیاست خارجی ۲۵، ۵۲، ۶۲
ترتیبات جانبی ۱۸
ترکیه ۲۲، ۳۸، ۳۹، ۵۸، ۸۵، ۱۰۴،
۱۲۰، ۱۳۳، ۱۶۹، ۲۴۰ و بیشتر
تسلیحاتی متعارف ۳۲
تعامل ساختار - کارگزار ۴۶، ۵۶
تغییر بنیادین سیاست هسته‌ای آرژانتین
۲۹۸، ۳۱۹، ۳۲۰

- تغییر رژیم ۱۵۵، ۱۵۶، ۲۳۰، ۴۰۱
 تغییر یونی ۱۰۶
 تنش‌زدایی ۶۲، ۶۶، ۶۹، ۸۳، ۸۴، ۸۵
 ۸۶، ۸۷، ۱۸۴، ۳۲۷ و بیشتر
 توافق جامع پادمانی ۱۷، ۱۸، ۲۰۵،
 ۲۸۴، ۲۸۷، ۲۹۲، ۳۱۳، ۳۳۹، ۳۴۱
 توافق لوزان ۶۸، ۱۴۸، ۲۱۷، ۳۲۹، ۳۸۸
 توافق هسته‌ای با هند ۲۲۰
 توماس دانلی ۱۱۳
 تهدیدهای نامتقارن ۱۶۰، ۲۲۱
 تهران ۲۰، ۶۶، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۱۴۱،
 ۱۵۳، ۱۵۴، ۲۳۹، ۲۴۳ و بیشتر
 جامعه‌شناسی تاریخی ۴۰، ۴۲
 جانسون، لیندون ۳۰۰
 جبر تکنولوژیک ۱۰۰
 الجزایر ۱۰۵، ۱۲۰
 جنبش ۷۳، ۸۲، ۱۳۴، ۱۴۲، ۲۶۸،
 ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۶۰، ۳۷۵
 جنگ افغانستان ۱۵
 جنگ مالویناس (فالکلند) ۳۰۳
 جهانی‌شدن ۳۱، ۱۵۷، ۳۰۴، ۳۳۰
 چانه‌زنی‌های بوروکراتیک ۳۵
 چتر امنیتی ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۷
 چرخه سوخت هسته‌ای ۹۴، ۲۳۵،
 ۲۳۶، ۳۴۲، ۳۴۶
 چین ۲۱، ۲۷، ۶۹، ۷۲، ۷۶، ۷۷، ۹۴،
 ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۱۷ و بیشتر
 حقوق بشر ۳۲، ۴۰، ۶۸، ۷۷، ۸۱
 ۱۷۳، ۲۸۸، ۳۱۶، ۳۵۱، ۳۵۲، ۳۹۸
 حمله امریکا به افغانستان ۱۵۳، ۱۵۶،
 ۲۶۱، ۲۶۲، ۳۶۳
 خاتمی ۶۶، ۶۷، ۸۴، ۲۴۲، ۲۸۰، ۳۶۰،
 ۴۰۱
 خاورمیانه ۲۲، ۳۳، ۵۷، ۶۲، ۶۷، ۸۶،
 ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۰ و بیشتر
 خلع سلاح ۱۶، ۱۷، ۲۲، ۲۴، ۱۱۲، ۱۱۳،
 ۱۱۸، ۱۳۳، ۱۶۳، ۱۶۴ و بیشتر
- خلع سلاح کامل ۲۱۹
 دکترین بوش ۲۱۰، ۲۶۲
 دمکراتیزاسیون ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳،
 ۱۳۴، ۱۵۷
 دورکهایم ۴۵، ۴۸
 دولت اسلامی ۳۲
 دولت اوپاما ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۹۳، ۱۹۸
 دولت‌های غیردمکراتیک ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۰
 دومینوی هسته‌ای ۱۱۴
 دیویس ۱۱۱
 راستی‌آزمایی ۱۷، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۰، ۱۸۳،
 ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۰، ۱۹۲ و بیشتر
 راستی‌آزمایی منفی ۲۱۰، ۲۵۶، ۲۵۷
 رآکتور آب سبک ۱۰۵، ۲۱۷
 رآکتور آب سنگین ۲۳۴، ۲۵۹، ۲۹۳،
 ۳۰۵، ۳۰۸، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۹۹
 رآکتور آب سنگین اراک ۲۵۹، ۲۹۳،
 ۳۹۹
 رآکتور یونگ بیون ۲۳۴
 رژیم بین‌المللی منع اشاعه ۱۳۰
 رژیم منع اشاعه ۱۲۷، ۱۳۱، ۱۶۳،
 ۱۶۴، ۲۰۴
 روحانی، حسن ۱۹
 روسیه ۲۱، ۲۷، ۳۷، ۷۶، ۹۴، ۱۰۴،
 ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۴۹، ۱۵۹ و بیشتر
 روگی ۵۱، ۵۶
 رومانی ۹۲، ۱۴۶، ۳۰۰
 رویکردهای تقاضامحور ۹۹
 ریشتر ۳۰۷، ۳۰۸
 رئالیسم کلاسیک ۳۷، ۱۰۸، ۱۱۲،
 ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۷، ۱۳۰
 زرادخانه‌های هسته‌ای ۹۴، ۱۸۰، ۱۹۷،
 ۲۰۷، ۲۲۰، ۲۴۳
 زیردریایی‌های هسته‌ای ۱۸۲
 ژاپن ۱۷، ۶۶، ۷۶، ۹۴، ۹۷، ۱۰۶، ۱۱۴،
 ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۱۹ و بیشتر
 ساختار ۲۷، ۴۱، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۸، ۴۹

- شورای امنیت ۱۸، ۶۸، ۷۷، ۹۲، ۱۰۷، ۱۲۲، ۱۳۲، ۱۴۹، ۱۶۷، ۱۷۴ و بیشتر
 شورای امنیت سازمان ملل ۶۸، ۱۲۲، ۱۴۹، ۲۴۵، ۲۳۸، ۲۱۱، ۲۱۰، ۱۸۰، ۲۴۸، ۲۴۹ و بیشتر
 شورای حکام آژانس ۱۸، ۱۶۲، ۱۶۷، ۲۰۶، ۲۱۱، ۲۴۸، ۲۵۲، ۲۵۴، ۲۵۵، ۲۵۷ و بیشتر
 شورای عالی امنیت ملی ۱۹، ۲۶۰، ۳۶۰، شوروی ۳۱، ۵۶، ۵۹، ۶۵، ۷۲، ۷۵، ۷۷، ۷۸، ۸۴، ۹۵ و بیشتر
 شیراک، ژاک ۲۱۹
 صالحی، علی‌اکبر ۳۹۷
 صدام ۱۵، ۱۶، ۶۱، ۶۵، ۸۳، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۶، ۱۵۹ و بیشتر
 صدراعظم آلمان ۲۷
 طرح خاورمیانه جدید ۲۶۴، ۲۷۷
 ظریف، جواد ۴۰۱
 عدم پابندی ۲۰۶، ۲۱۳، ۲۳۵، ۲۵۶، ۲۸۳، ۲۵۹
 عدم تعهد ۲۶۸، ۲۷۲، ۲۸۳، ۳۰۹، ۳۱۰، ۳۶۰، ۳۷۵
 عراق ۱۵، ۱۶، ۳۳، ۳۸، ۶۴، ۶۵، ۶۷، ۶۸، ۷۱، ۷۶ و بیشتر
 عربستان ۲۲، ۸۵، ۱۲۰، ۱۲۱، ۲۷۶، ۲۷۸، ۳۳۱، ۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵ و بیشتر
 عقلانیت ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۴۱، ۴۲، ۴۳ و بیشتر
 عقلانیت محصورشده ۳۵
 عمان ۳۹۱، ۳۹۷
 غنی‌سازی ۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۶۸، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۷ و بیشتر
 غنی‌سازی اورانیوم ۹۵، ۹۷، ۱۰۱، ۱۲۰، ۱۵۵، ۲۱۰، ۲۱۵، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۸۹ و بیشتر
 غنی‌سازی پلاسما ۱۰۶
 فرانسه ۲۶، ۷۳، ۹۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۲۰، ۵۱، ۵۶، ۶۰ و بیشتر
 سازمان بین‌المللی انرژی اتمی ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۴۶
 سازمان ملل ۱۵، ۵۵، ۶۶، ۶۸، ۹۱، ۱۲۲، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۴۹، ۱۷۳ و بیشتر
 سازنده‌گرایی ۲۴، ۳۲، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۶، ۴۹، ۵۰، ۵۲ و بیشتر
 سانترفیوژ ۲۰، ۶۸، ۱۰۶، ۲۰۵، ۲۳۷، ۲۳۸، ۲۳۹، ۳۲۳، ۳۲۴، ۳۲۵ و بیشتر
 سایت النخیر ۲۷۴
 سپر موشکی ۱۷۹، ۱۹۲، ۱۹۳، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲، ۲۲۱، ۲۷۸
 سلاح هسته‌ای ۱۵، ۱۶، ۲۰، ۲۲، ۹۲، ۹۳، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۹۸ و بیشتر
 سلاح‌های استراتژیک تهاجمی ۱۸۰
 سلاح‌های کشتار جمعی در عراق ۱۵
 سلاح‌های متعارف ۱۲۱، ۱۴۲، ۱۹۸، ۱۹۹، ۲۰۲
 سنجش از راه دور ۱۷۸، ۱۸۶
 سوخت هسته‌ای ۹۴، ۲۱۲، ۲۱۵، ۲۳۶، ۲۷۹، ۳۱۵، ۳۴۲، ۳۴۶
 سوریه ۳۸، ۳۹، ۱۲۰، ۱۵۸، ۲۳۲، ۲۳۴، ۲۷۴، ۲۷۷، ۳۳۷، ۳۴۴ و بیشتر
 سوکولوسکی ۱۱۳
 سولینگن ۱۱۸، ۱۲۸، ۱۳۰، ۳۳۸
 سولینگن، ایتل ۱۱۸
 سومالی ۲۶۳
 سوئد ۹۲، ۱۲۶، ۱۴۶، ۱۸۱، ۲۲۱، ۳۰۰
 سوئیس ۹۲، ۱۸۱، ۳۰۰
 سه پایه هسته‌ای ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۸۳، ۱۸۹، ۲۰۰، ۲۰۱
 سی.ان.ان ۱۵
 سیاست خارجی ترکیه ۳۸، ۳۹۰
 سیاست نگاه به شرق ۲۶۸، ۳۶۰
 سیاست‌های اقتصادی ملی‌گرایانه ۳۰۳
 شبکه خبری ۱۵
 شرق آسیا ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۲۰۰

- ۱۳۶، ۱۳۷، ۱۶۲، ۱۶۳ و بیشتر
 فعالیت هسته‌ای آرژانتین ۱۷
 فلسفه رهایی‌بخش ۳۴
 فلسفه لیبرالیسم ۲۵
 فمینیسم ۴۲
 فوردو ۱۸، ۲۰، ۲۸۷، ۲۹۲، ۲۹۳
 فورمان ۱۰۱، ۱۰۲
 فیزیک کوانتومی ۲۴
 فیزیک هسته‌ای ۹۸
 قاعده شماره ۱۷۶، ۱۸۸
 قدرت‌های بزرگ ۲۱، ۶۲، ۹۱، ۹۲، ۹۳
 ۹۴، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۰۴ و بیشتر
 قدرت‌های هسته‌ای ۹۲، ۱۱۱، ۱۷۵،
 ۲۰۷، ۲۱۹، ۲۴۴، ۲۵۹، ۲۸۳، ۳۱۴
 ۳۴۱ و بیشتر
 قزاقستان ۱۶۳، ۱۸۶، ۲۳۷، ۳۰۰، ۳۶۰
 قطعنامه ۱۷۳۷، ۲۱۴، ۲۵۷، ۲۵۹
 کارگزار ۴۰، ۴۴، ۴۶، ۴۸، ۵۶، ۶۳،
 ۶۴، ۱۲۳، ۱۲۴
 کانادا ۳۸، ۹۳، ۹۴، ۲۱۵، ۳۰۰، ۳۰۱،
 ۳۱۶، ۳۰۲
 کدگذاری اطلاعات ۱۸۶
 کراتوچویل ۵۱
 کره جنوبی ۱۹، ۹۳، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۰،
 ۲۳۲، ۲۴۲، ۲۵۶، ۳۰۰، ۳۵۲
 کره شمالی ۱۸، ۹۳، ۹۵، ۱۰۲، ۱۱۴، ۱۱۷،
 ۱۱۹، ۱۳۱، ۱۵۹، ۱۶۳ و بیشتر
 الکساندرونت ۴۸
 کلاهک استراتژیک ۱۸۱
 کلاهک‌های هسته‌ای ۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۸،
 ۱۸۹
 کلاهک‌های هسته‌ای استراتژیک ۱۸۰،
 ۱۸۸، ۱۸۲
 کلیتون ۱۶، ۱۵۴، ۱۵۷، ۱۶۰، ۱۷۷،
 ۱۹۷، ۲۶۳، ۱۹۸، ۱۹۷
 کلیتون، بیل ۱۶۰، ۱۷۷، ۱۹۷، ۱۹۸، ۲۶۳
 کمیته زانگر ۱۰۳، ۲۰۹
- کمیسیون ملی انرژی اتمی آرژانتین
 ۳۰۷، ۳۴۲
 کنترل تسلیحاتی ۱۷، ۹۲، ۹۳، ۱۱۰،
 ۱۱۹، ۱۲۲، ۱۵۱، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۷۴
 و بیشتر
 کنترل صادرات مواد هسته‌ای ۹۵، ۲۰۹
 کنفرانس عمومی خلع سلاح سازمان
 ملل ۱۸۱
 کوبا ۶۹، ۷۲، ۱۲۹، ۳۷۶
 کیوهین، رابرت ۴۹، ۵۹
 گروه ۱+۲۲، ۶۸، ۱۳۲، ۱۶۷، ۲۱۷،
 ۲۴۲، ۲۶۰، ۲۷۱، ۲۷۹، ۲۸۰ و بیشتر
 گروه استرالیا ۱۰۳
 گروه‌های ذی‌نفع ۳۴
 گیدنز ۴۸
 لابی یهودی ضد ایرانی ۱۶
 لاک، جان ۲۵
 لیبی ۷۲، ۹۳، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۱۸، ۱۳۱،
 ۱۶۸، ۲۶۴، ۲۷۱، ۳۲۲ و بیشتر
 ماده شکافت‌پذیر ۱۰۱، ۲۱۲، ۲۱۷
 مایکل آیزنشتات ۱۱۳
 مبارزه با تروریسم ۶۷، ۸۵، ۱۷۲، ۲۶۲،
 ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۷، ۳۶۸
 محیط زیست ۳۹۸
 مدرنیزاسیون ۲۱۹، ۳۰۳، ۳۰۵، ۳۰۸
 مدیریت بحران هسته‌ای ۱۹، ۲۶۵، ۲۶۷،
 ۲۶۹، ۲۷۱، ۲۷۲، ۲۷۳، ۲۷۶، ۲۷۷
 مدیریت زیاده‌های هسته‌ای ۳۰۱
 مذاکره با اروپا ۲۶۷، ۲۶۸، ۲۶۹، ۳۶۰
 مرکز بررسی‌های استراتژیک
 ریاست جمهوری ۱۶
 مرکز غنی‌سازی نطنز ۱۵
 مرکز فوردو ۱۸
 مسائل قومی ۳۴، ۳۹
 مسائل هویتی ۳۹
 مسئله کردها ۳۸، ۳۹
 مسئولیت اجتماعی ۲۸

- مصر ۲۲، ۸۲، ۹۳، ۱۰۴، ۱۱۸، ۱۱۹،
 ۱۲۰، ۱۳۳، ۲۱۶، ۲۲۹ و بیشتر
 مقررات پادمانی ۱۷
 منطقه عاری از سلاح‌های هسته‌ای
 ۱۳۱، ۱۳۳، ۲۲۱، ۲۴۱، ۳۱۲، ۳۱۹،
 ۳۳۴، ۳۳۹، ۳۴۱، ۳۴۵
 موازنه قدرت ۱۰۷
 موازنه قوا ۱۱۸، ۱۵۷، ۱۶۹، ۱۸۸، ۲۶۲،
 ۲۶۵، ۲۶۷، ۲۷۸، ۳۰۶، ۳۷۲ و بیشتر
 مورگنتا ۴۵
 موشک‌های بالستیک بیناقله‌ای ۱۸۲، ۱۹۶
 موشک‌های کروز پرتاب‌شونده از هوا ۱۸۲
 مهندسی معکوس ۱۰۳
 نابودی مطمئن متقابل ۲۲۰، ۲۴۳
 نخست‌وزیر انگلیس ۲۷
 نروژ ۹۳، ۳۰۰
 نظام راستی‌آزمایی ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۸۰،
 ۱۸۳، ۱۸۴، ۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۲، ۱۹۶،
 ۲۰۵ و بیشتر
 نظام شمارش ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۰، ۱۹۳، ۱۹۶
 نظریه شهود چندجانبه ۳۶، ۳۷
 نظریه صلح دمکراتیک ۴۰
 نظریه واقع‌گرایی ۲۸
 نظریه هویت ۳۸
 نظریه‌های انتقادی ۳۳، ۵۹
 نظریه‌های تصمیم‌گیری ۳۵
 نظریه‌های شناختی ۳۶، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲
 نظریه‌های عرضه‌محور ۹۶، ۹۹
 نظریه‌های وابستگی ۳۰۹، ۳۱۱
 نظم هژمونیک ۹۱، ۹۳، ۹۵، ۱۷۳
 نظم هسته‌ای ۹۳، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۹۷،
 ۱۹۹، ۲۰۴، ۲۹۸، ۳۱۱، ۳۱۴ و بیشتر
 نظریه بوروکراتیک ۳۷
 نورئالیسم ۵۲، ۹۸، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۷،
 ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۳۰
 نومحافظه‌کاران امریکا ۱۵، ۱۶، ۱۵۷
 نهادگرایان ۳۰، ۳۲، ۷۵، ۱۲۷، ۱۳۷، ۱۷۳
- نهادگرایان نئولیبرال ۳۰
 نهادگرایی ۳۰، ۱۲۶، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹،
 ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۳۳، ۱۴۹
 نهادگرایی نئولیبرال ۱۲۶، ۱۳۰، ۱۴۹
 نیروی دریایی آرژانتین ۳۰۷
 نئولیبرالیسم ۲۵، ۴۲، ۴۳، ۴۶، ۵۵، ۶۳
 نئولیبرالیسم نهادگرا ۲۵
 وابستگی متقابل اقتصادی ۳۱، ۳۸
 واشینگتن ۶۶، ۸۳، ۸۶، ۱۹۷، ۲۲۱، ۲۷۸،
 ۲۸۲، ۳۱۸، ۳۶۹، ۳۸۳ و بیشتر
 والتز، کنت ۴۴، ۱۱۵، ۳۰۰
 والرشتاین ۴۶
 وزارت خزانه‌داری امریکا ۲۱۳، ۲۱۴
 ونت ۴۶، ۴۷، ۵۱، ۵۲، ۵۴، ۶۰، ۹۴
 وین ۸۵، ۲۴۰، ۲۷۱، ۲۸۱، ۲۸۲، ۳۹۷،
 ۴۰۰، ۴۰۱
 وینز، جان ۱۱۰
 هابز ۳۲، ۷۴، ۱۰۹
 هسته‌ای ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰،
 ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۴ و بیشتر
 هسته‌ای شدن ۹۵، ۹۶، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰،
 ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰ و بیشتر
 هلند ۹۴، ۹۷، ۱۱۴، ۱۴۴، ۲۱۵، ۲۳۷،
 ۳۰۱، ۳۶۱
 هنجارها ۳۲، ۳۳، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۴۵،
 ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۰ و بیشتر
 هند ۱۷، ۹۲، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۱۰۲، ۱۰۴،
 ۱۱۶، ۱۲۵، ۱۲۷ و بیشتر
 هویت ۲۴، ۳۲، ۳۳، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱،
 ۴۵، ۴۷، ۴۸ و بیشتر
 هویت کردی ۳۸
 یازدهم سپتامبر ۱۵، ۶۶، ۶۷، ۶۸، ۷۱،
 ۸۴، ۸۵، ۱۵۳، ۱۵۶، ۱۵۷ و بیشتر
 یک‌جانبه‌گرایی ۱۷۲، ۲۶۴، ۲۶۵، ۲۷۰،
 ۲۷۷
 یوگسلاوی ۳۹، ۹۳، ۳۰۰، ۳۰۹

تهیه کتاب با یکی از روش‌های زیر امکان‌پذیر است :

مراجعه به سایت انتشارات تیسّا و خرید کتاب با **۱۰ درصد تخفیف**

www.teesa.pub

مراجعه حضوری یا سفارش تلفنی :

آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی
شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲ تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳

مراجعه به مراکز پخش :

ققنوس : میدان انقلاب ، خیابان منیری جاوید ، کوچه مبین ، شماره ۴
تلفن : ۶۶۴۰۸۶۴۰-۶۶۴۶۰۰۹۹
کسترش : خیابان دماوند ، خیابان سازمان آب ، کوچه چهارم غربی ، شماره ۲۸
تلفن : ۷۷۳۵۰۵۹۸
آثار : خیابان انقلاب ، خیابان ۱۲ فروردین ، خیابان شهدای ژاندارمری
جنب اداره پست ، شماره ۹۵ تلفن : ۶۶۴۶۱۸۹۳-۶۶۹۵۲۲۹۱
فرمنگ : خیابان انقلاب ، خیابان لبافی‌نژاد ، نرسیده به تقاطع کارگر ، شماره ۲۶۶ ، واحد ۵
تلفن : ۶۶۴۸۲۱۵۰
کتاب آوران : خیابان کارگر جنوبی ، کوچه شعله ور ، شماره ۱۶ ، طبقه دوم
تلفن : ۶۶۹۱۰۸۴۴-۶۶۹۲۴۰۲۲

انتشارات تیسّا

- آدرس : تهران ، دروازه شمیران ، خیابان ابن سینا ، بعد از چهارراه فخرآباد ، کوچه حاج علیرضایی ، شماره ۹ ، در کوچک ، طبقه ۲
- تلفن تماس : ۷۷۶۰۲۸۹۵-۷۷۶۰۲۸۹۹-۷۷۶۰۴۵۶۳-۷۷۶۰۳۷۰۳
- www.teesa.pub • iteesa@mail.com

انتشارات تیسرا در ادامه بررسی ابعاد مختلف بحران هسته‌ای ایران و توافق جامع هسته‌ای موسوم به برجام، پس از کتاب «روایت بحران هسته‌ای ایران» که با استقبال خیلی خوب مواجه شد، کتاب «سیاست خارجی و دیپلماسی هسته‌ای ایران» را به قلم دکتر رحمن قهرمان‌پور، مدیر گروه پیشین خلع سلاح مرکز تحقیقات استراتژیک و از کارشناسان مسائل خاورمیانه راهی بازار می‌کند. اثر حاضر جایگاه دیپلماسی هسته‌ای را در کلیت سیاست خارجی ایران بررسی و نشان می‌دهد رویکرد ایران به بحران هسته‌ای تا چه حد برآمده از نگاه آن به جهان و مبانی هویتی و ارزشی آن است. مطالعه روند اعتمادسازی و مذاکرات هسته‌ای در راستای مدیریت بحران یکی از مباحث اصلی کتاب است. در همین راستا نویسنده، بحران هسته‌ای ایران را با بحران هسته‌ای کشورهایمانند برزیل و آرژانتین در دهه ۱۹۸۰ مقایسه می‌کند. کتاب برای دانشجویان، اساتید و علاقه‌مندان به آگاهی از ابعاد مختلف بحران هسته‌ای نوشته شده است.

انتشارات تیسرا